

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Alexētērion id est Historia Pestis

Stengel, Carl

Augustae Vindellicorum, 1614

Cap. IV. De peste inguinaris quæ Romam afflixit, & præsentis ope B. Mariæ Virginis aliquot historiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49838](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49838)

ad quantas miseras tempora nostra sunt deuoluta, in quibus non boni homines, sed mali daemones doctores sunt, & incentores vitiorum, ac persuasores criminum de nostra nos correctione commonent. Haec tunc Einhardus.

Quae quidem tunc omnium ore vulgata, Imperatoris quoque Ludouici aures penetrarunt. Qui ex serpentis veneno antidotum praeparare in salutem totius populi sapienter instituit, scilicet ut ad expianda peccata urgentia totus esset. Primumque omnium per vniuersum Regnum publicum indixit triduanum ieiunium, atque preces, addiditque etiam; ut ad correctionem morum deprauatorum, quatuor iuberet diuersis in locis per Gallias celebrari Concilia.

DE PESTE INGVINARIA
 QUAE ROMAM AFFLIXIT, ET
 praesenti ope B. MARIAE Virgini-
 nis aliquot historiae.

CAPVT IV.

Rauem nunc irati Numinis in ipsam Romanam Urbem, vindictam enarrare aggredior. Nam Christi anno supra quingentesimum nonagesimo, mense Ianuario lues inguinaria (vt auctor est Gregorius Turonen-

sis)

Greg. Tur
hist. lib.
10. c. 1.

Greg. di-
al. lib. 4.
c. 36.

14. Causs.

Gre. Tur.
lib. 10.
cap. 1.

15. Causs.

sis) inuasit populum, ex ira diuina (vt signa docue-
runt) immissa: siquidem testatur Gregorius Papa, vi-
tas esse sagittas cœlitus delapsas in homines, quos mox
pestis improuisa percuteret. ait enim: *Ante trien-
nium quoque hac pestilentia, qua hanc urbem clade ve-
hementissima depopulauit, in qua etiam corporali visu sa-
gitta calitus venire, & singulos quosque ferire videban-
tur (sicut nosti) Stephanus item defunctus est, &c.*
Ipso pestis exordio Pelagius Papa eadem t. ctus defun-
ctus est, quod paucis Gregorius Turonensis ita docet:
*Subsecuta est (inquit) de Vestigio clades, quam ingui-
nariam vocant: nam medio mense vndecimo (Ianua-
rius est) adueniens, primum omnium (iuxta quod in
Ezechiele Propheta legitur, A sanctuario meo incipite)
Pelagium Papam perculit. Quo defuncto, magna stra-
ges populi facta est.*

Eius causam non pauci tradunt Tiberinam in-
undationem, de qua Cardinalis Baronius ita scribit
anno Christi 589. *Extrema anni huius Romana Vrbi
funesta admodum extitere, Tiberis in primis portentosa al-
luuione, & cuncta vastante, inde secuta peste.* Eam in-
undationem ita descripsit Gregorius Turonensis. *An-
no quintodecimo Childeberti Regis, diaconus noster ab Vr-
be Roma Sanctorum cum pignoribus veniens, sic retulit:
Quod anno superiori, mense nono, tanta inundatione Tibe-
ris fluuius Urbem obruit. Et ades antequa diruerentur, hor-
rea etiam Ecclesia subuersa sint, in quibus nonnulla tritici
modiorum millia periire. Multitudo enim serpentum cum
magno dracone in modum trabis valida per huius fluuii
alueum in mare descendit. Sed suffocata bestia inter sal-
sos maris turbidi fluctus littori crecta sunt. Subsecuta est
uestigio clades, quam inguinariam vocant.*

Aliam tamen causam tradit Guilielmus Duran-
ti, qui appellatur Speculator, & floruit ante trecen-
tos ferè annos, in libro inscripto *Rationale diuinorum
officiorum.* Maiorem Litaniam ait iuuentam a Beato

Gregorio

Gregorius propter pestem inguinariam : quam ex eo accidisse refert, quod cum in Quadragesimâ castè, & continenter vixissent omnes, & in Pascha Corpus Christi percepissent, postea tamen ludis, & commessationibus & luxuriæ fræna laxassent. Citatur iisdem verbis à R. P. Alfonso Salmerone in expositione primæ ad Corinthios vñdecimi.

Duran. li.
6. cap. 102.

Salmer.
tom. 14.
diss. 19.

Longè tamen antea, hoc est, anno 565. pestis illa vehementis, inguinaria dicta, vniuersam inuasit Italiam, peruasitque etiam regiones Boreales; de qua ista habet Paulus diaconus: *isdem temporibus in Liguria provincia maxima pestilentia exorta est. Subito enim apparebant quadam signacula per domos, ostia, & aſa, & vestimenta; quasi quis voluisset abluere, magis magisque apparebant. Post annum vero expletum ceperunt nasci in inguinibus hominum & aliis delicatioribus locis glandula in modum nucis, seu dactyli, quas mox sequabatur febris intolerabilis astus, ita ut triduo homo extingueretur. Sin vero aliquis triduum transegisset, habebat spem viuendi. Erat ubique luctus, & ubique lachryma. Nam (ut vulgi rumor habebat) fugientes cladem aut vitantes relinquebant domos desertas habitatoribus, solis catulis eas seruantibus: pecuaria sola remanebant in pascuis, nullo astante pastore. Cerneret villas & castra agrinibus hominum repleta, postero die, vniuersis fugientibus, in summa castitate & silentio. Fugiebant filii, in sepulta parentum relinquentes cadauera. Si quem fortè antiqua pietas perstringebat, ut vellet sepelire proximum, restabat ipse insepultus: & dum obsequabatur, perimebatur: dum offerre obsequium defuncti prameditabatur, ipse sine obsequio futurum cadauer remanebat: ut videres seculum in antiquum redactum silentium. Nulla vox audiebatur, nisi gementium in morte, nullus pastorum sibilus, nulla ferarum insidia parabantur, * pecudibus nulla damna domesticis volucris: sata transgressa metendi tempora intacta ex-*

Paul. dia.
de gest.
Lôgobard.
lib. 1. c. 4.

pectabant messorum. Vineae amissis foliis, radiantibus sul-
 us, illa sa remanebant, hyeme appropinquante. Noctur-
 nis horis personabat tuba bellantium: audiebatur a plu-
 ribus quasi murmur exercitus: nulla erant & stigma com-
 meantium: nullus cernebatur percussor. Et tantum vi-
 sus oculorum superabant cadauera mortuorum. Pastora-
 lia loca conuersa fuerant in hominum sepulchra & habi-
 tacula humana facta fuerant habitacula bestiarum. Et
 haec quidem mala intra Italiam tantum & usque ad fines A-
 lemanno- & Basoario- & solis Romanis accidere. haec
 Paulus diaconus.

S. Greg.
 dial. li. 4.
 cap. 26.
 Prödigiu
 de puero
 peste per-
 cussio.

Hæc planè pestis illa fuit, cuius S. Gregorius Pa-
 pa meminit in Dialogis, mira que narrat verbis istis:
*Ammonius mihi iam in monasterio positus narrauit, quod
 in ea mortalitate, que Patricij Narsētis temporibus hanc
 urbem vehementer afflixit, in domo prædicti Valeriani
 puer armentarius fuit præcipua simplicitas & humilita-
 tis. Cum vero eiusdem advocati domus eadem clade va-
 staretur, idem puer percussus est, & usque ad mortem de-
 ductus. Qui subito sublatus à presentibus, reliquit, sibiq;
 dominum suum vocari fecit. Cui ait: Ego in cælo fui,
 & qui de hac domo mortui sunt agnoui: ille, ille, & ille
 mortui sunt. Tu vero ne timeas: quia in hoc tempore
 moriturus non es. Vi vero scias, quia me in cælum fuisse,
 verum fateor: ecce accepi illic & linguam hominum loquar.
 Numquid tibi incognitum fuit Græcam me linguam om-
 ninò non nosse? & tamen Græcè loquar, & cognoscas an-
 & rum sit, quod me linguas hominum accepisse testificor.
 Cui tum Græcè dominus suus locutus est, atque ille in ea-
 dem lingua respondit; & cuncti qui aderant, mirarentur.
 In eadem quoque domo prædicti Valeriani Narsēs
 spatharius Bulgaricus manebat; qui festinè, ad eum dedu-
 ctus, ei Bulgarica lingua locutus est; sed ita puer in Italia
 natus, & nutritus in eadem, barbarà locutione respondit,
 ac si fuisset ex eadem gente generatus. Mirati sunt omnes
 qui audiebant; atque ex duarum linguarum experimento*

quas eum ante nescisse nouerant, crediderunt de omnibus, quæ probare minime valebat. Tunc per biduum mors ei dilata est: sed die tertio (quo occulto Dei iudicio, nescitur) manus & brachia, lacertosque suos dentibus lansauit, & ita de corpore exiit. Hæc Gregorius. Sanè quidem & in amentiam quoque atque furorem deducere homines consueuisse pestem illam, Gregorius Turonensis testatur. Sed ad pestem illam quæ Romam deuastrabat redeamus, & quale remedium pro eius expiatione susceptum sit, dispiciamus. Gregorius itaque, cum sæuissima pestis Romæ sæuiret, ac multa simul aliæ calamitates accederent, religiosam in die Resurrectionis supplicationem instituit, & Virginis Dei genitricis imaginem in publicum efferri curauit piæque circumgestatione Deus præsentem miraculo comprobauit. Etenim quacunque ferretur imago, cæli pestilentis grauitas depulsa, & optata salubritas in Vrbe consequuta est. Vbi gratulantibus omnibus DEO, ecce tibi Angelus, qui sanctam Virginem his vocibus è cælo alloqueretur.

REGINA COELI LÆTARE, ALLELVIA.

QVIA QVEM MERVISTI PORTARE, AL.

RESVRREXIT SICVT DIXIT, ALLELVIA.

Quam orationem simul atque Gregorius, coram audiuit, diuinoque spiritu statim excitatus, eam in hunc modum expleuit.

ORA PRO NOBIS DEVM, ALLELVIA.

Quod Canticum deinde solenne mansit in Ecclesia, & Paschalis lætitiæ, vel argumentum, vel confirmatio, quotannis esse consuevit. Refert porrò R. Car. Baronius his vltimis litanijis esse processum ad Basilicam Apostolorum principis Petri, atque ab eodem Gregorio sanctam imaginem Deiparæ magna veneratione delatam: fuisse autem illam, quæ hæctenus extat in basilica S. Mariæ ad Præsepe, & à populo honorifico cultu frequentatur: Tunc verò & mirandum illud accidisse

Carol. sig.
lib. i. de
Regno Ita
lia.

Angelus
super mo-
nem Ha-
driani vi-
susu.

Gre. Dia.
lib. 4. c. 36

Ecc. 44.

In Reg. in
prin. Ind.
10

In maio-
ri Litania
gratiarū
actiones
additæ.

Apud Su-
rium to. 2
6. April.

tradunt, vt cum peruenisset procedendo B. Gregorius ad molam Hadriani Tiberi adiacentem, in signum reconciliati numinis, visus fuerit Angelus nudatum gladium in vaginam reponere, eoque symbolo morbum cessasse significare voluisse; (quemadmodum superius initio huius capituli ex eodem Gregorio dictum est) per sagittas visas cælitus lapsas idem fuerat diuinitus præmonstratus. Sic itaque in tempore concitata diuinæ iracundiæ (vt scriptum est) Gregorius factus est reconciliatio, cum auertit ipse diuinam indignationem a populo: cuius rei gratia in Litanis illis, quæ annua celebritate in Ecclesia antiquo vsu recurrunt pro omnibus auertendis malis, idem Gregorius preces indixit cum gratiarum actione pro tanto accepto diuinitus beneficio. Extat eius indictionis formula, quam tibi legendam proponimus sic enim habet: *Solemnitas annua deuotionis nos filis dilectissimi, admonet, vt Litaniam, quæ Maior ab omnibus appellatur, sollicitis ac deuotis debeamus, auxiliante Domino, mentibus celebrare; per quam a nostris excessibus, eius misericordiæ supplicantes, purgari aliquatenus mereamur. Considerare etenim nos conuenit, dilectissimi, quam variis continuisque calamitatibus pro nostris culpis & offensionibus affligamur, & qualiter celestis pietatis nobis subinde medicina subueniat. Sexta igitur feria ueniente, à Titulo beati Laurentii martyris, qui appellatur Lucina, egredientes, ad beatum Petrum apostolorum principem Domino supplicantes cum hymnis & canticis spiritualibus properemus; vt ilidem sacra mysteria celebrantes, tam de antiquioribus, quam de presentibus beneficiis pietati eius in quantum possumus, referre gratias mereamur. hæc Gregorius de luce cellante gratiarum referens actionem.*

Pari ratione S. Eutyechius pestem auertit Constantinopoli, anno Christi 578. Eustathius ei coæuus ita describit: *Vos qui reditum eius memoria tenetis, non solum oratis magnam & diuturnam, antequam reuertere-*

tur, pestem extitisse: qua quidem ita sauebat, Et nisi hic à Deo electus tamquam alter Phinees obstitisset, omne genus hominum atque omnis ætas interisset. Quomodo autem placatus est Deus? Supplicationibus quas ipse cum Christi studioso Populo adhibuit, à sanctissima magna Ecclesia incipiens, & sive ad eadem sancta & immaculata Domina nostra Dei genitricis semperque Virginis MARIÆ, quæ in Blachernis colitur, Dum igitur supplicationes ad Christum Deum nostrum, quem ipsa virgo de Spiritu sancto concepit, fierent: pepercit ille populo, Angelumque cohibuit, qui civitatem sine intermissione percutiebat. & paulò post: Ab eo igitur die & sive ad beati Viri Vita finem Christus Deus noster à populo provocatus iram cohibuit. A creditus quidem ipsius primum opus hoc fecit, quo salutem omnibus communem impetrauit.

Alio item tempore nimirum anno Christi 717. Intra Constantinopolim trecenta millia hominum pestilentia interiierunt, inquit Paulus Diaconus. eodem tempore obsidebatur à Saracenis, sed utroque malo, DEI genitricis auxilio liberata est, quia Deus & sanctissima Virgo Dei mater Maria (inquit Theophanes) hanc muniunt urbem & Christianorum Imperatorem; & non est omnimoda dimissio Dei injus, qui eum inuocant in veritate, licet admodum quid castigemur propter peccata nostra. hucusque Theophanes, qui non modò tantum, sed fermè semper cum magnum aliquid à DEO consequutum esse Constantinopolitanum populum tradit, id quidem acceptum precibus sanctissimæ DEI genitricis affirmat nõ ob aliam causã, quàm quòd celeberrimò illic esset beatissimæ Deiparæ cultus, cui eadem civitas fuerat dedicata. Porrò cum eius cultus ubique locorum amplissimæ civitatis celebris esset, frequentissimus in Blachernis erat, ubi Deiparæ nomine augustissimum templum fuit.

Alias etiam posterioribus temporibus peste laborantes, non semel D. Virginis opem sunt experti, ex qui-

bus exempli gratiâ vnam aut alteram historiolum subiungemus. Anno millesimo ducentesimo decimo quinto pestis per totum illum tractum (nempe apud Tungros in Hannonia) sic saue grassabatur, et in opidis & pagis vix cuiquam parceret, nullo aetatis, sexusue discrimine, praecipue tamen Athum inuaserat. Ibi tum erat mulier peregrinatrix ad Tungros nomine Nicolaa, quae nihil sibi metuebat à pestilentia, quod B. Virginis bonitate subnixae esset, & inscripta albo Sodalitatis eius apud Tungros, quo fiebat et vicinos & amicos suos incitaret ad votum peregrinationis Tungrensis. Persuasit hoc illa quam plurimis qui cum suis domesticis à peste immunes extiterunt, & ad Tungrensem adiculam, peregrinatione suscepta, actis que deinde beatissima Virgini gratis sese peregrinorum & sodalium catalogo inscribi fecerunt. Ex hoc rumore totum per opidum sparso, civium animi pia deuotione, ac deuota pietate mirabiliter fuerunt inflammati. Quae res loci pastorem permouit, et publicam ac solennem processionem ab Atho ad adiculam Tungrensem populo nouis delibuto gaudiis indiceret. Ventum est eo non sine magna pietatis significatione, sacrisque caeremoniis. Auditus est prae ille diuini Verbi Ioannes Regius modo commemoratus, qui tantam credulae plebis animis ingenerauit fiduciam, de fauore & auxilio DEI, per beatissimae Virginis merita obtinendo, si modo serio ad Dominum conuerterentur, et inde salutaris admodum successus, & laetus euentus prodierit. Ab eo enim tempore Sindex DEI manus exarmata est, & horribile DEI flagellum in oppido iam nominato conquieuit, ita et exinde nullus omnino cuiuscunque aetatis fuerit pestilentia morbo sit sublati. Insigne hoc & euidentis miraculum nusquam non inuoluit: Unde & alibi populi similem verae conuersionis viam ingressi, patissimum vero Valentianis & Tornaci, à pestilentia mire & subito sunt liberati.

Pari modo apud Camberonam in Hannonia quidam à pestifera lue liberati sunt. Inter quos Ancilla lo-

Ibid. l. 4.
cap. 47.

annus

annus Nigri hortulani Camberowensis infecta cum esset morbo contagioso, voto se peregrinam fecit B. Virgini, & subito à contagione euasit libera. Insuper pari modo filius Ioannis Lochisi Brugetensis, ac filius Gulielmi à Tornaco Bassiensis sese à tumore experti sunt liberos. Et in miraculis B. Virginis Exhilaratricis in Picardia traditur, quod anno supra millesimum quingentesimo octuagesimo secundo grassante ac multum saeuente peste, in pago Bayo in Tiracia sito iuxta Abbatiam Bourfontaine nuncupatam, eiusdem Abbatia religiosus quidam, cui nomen F. Antonius Hutinus, sacerdos, ex Vreunio oriundus, in dicto pago cum esset, dicto etiam morbo contagioso correptus fuit: Et ita quidem ut rationis & sensus corporisq; sensu destitutus loquelaq; quatuor dierum spatio orbatus pro mortuo fuerit proclamatus. Verum eodem instanti quo quidam se eius nomine B. Maria Exhilaratrici deuouerunt peregrinos, plena forma ique voce decantare capit antiphonam. **SALVE REGINA.** Modi oque temporis spatio præterlapso, gloriosa Virginis precibus ac intercessione, ipse cum custode à pestifero morbo miraculose præseruatus est. In cuius rei non ingratam memoriam, tabellam dicti miraculi historiam complectentem transmisit, qua adhuc in dicta extat Ecclesia.

Mirac. 8.

Porro contra pestem orandi sunt quinque Psalmi B. Virginis ex Psalterio S. Bonauenturae extracti, complectentes per acrostichidem nomen **MARIA**, quorum quilibet continet 12. versus, ad coronam 12. stellarum applicatos: quos cum totâ fide & emendationis proposito deuotè legeris, quod petieris indubiè, vel secundum diuinam dispositionem melius assequeris. Exemplum huius describitur in Medicamine spiritali contra pestem Constantiæ & Dilingæ proximis annis edito. Anno Domini 1470. Romæ in conuentu ordinis S. Augustini, templi quod dicitur ad S. **MARIAM de populo**, subito obierunt Peste infecti Custos & socius eius: Vnde Fratres (quandoquidem

Hos quæque Psalmos ad calcem huius libri inuenies.

non

Pestis ces-
sat Rome
ad perso-
lutionē
quinque
Psalmo-
rum se-
cundum
nomen
MARIAE.

non longè antea, eosdem in infirmario alloquuti fue-
rant) perterriti sunt. Conuocans autem Prior omnes
Fratres, conuenit cum eis de quinque hisce Psalmis, si
Pestis illa cessaret, perpetuis temporibus ad DEI lau-
dem, & gloriosæ Virginis MARIAE, per vnum de con-
uentu Fratrem quouidie persoluendi. Mirum cer-
tè, Fratribus vorum fideliter reddentibus, pestis omnis
non tantum tunc cessauit, sed nec vnquam vsque nunc
quempiam de conuentu molestauit. *Novi pue-
rum* (inquit Auctor Stellarij) *qui in peste, cum se sen-
tiebat infectum, nouem Sicibus cum AVE MARIA
apostematis locum consignauit, & sic sapius liberatus est,
nec vnquam ei pestis prauuluit.* Ac sanè opifera
hæc Virgo semper, si non à corpore pestem abstergit,
saltem animum cultorum suorum ad mortem piè for-
titerque subeundam in primis confirmat. Eius rei
non minus recens quam illustre exemplum accipe, ex
literis ad Congregationem B. Virginis Annunciatae
Ingolstadium datis, à Congregatione eiusdem Diuinæ
Virginis Purificatae Bruntrutana, vltimo Februarij An-
no supra millesimum sexcentimum vndecimo. A-
dolescens erat bonis moribus egregiè commendatus,
& præsertim in Dei Matre honoranda inter suos soda-
les eminenter clarus. Nomen illi erat, Ioannes Geor-
gius Schliz Weck, Patria Rubeacum. Hunc adoles-
centem pestifera lues, quæ minitabatur, à studijs auul-
sit & Bruntruto excedere iussit. Sed pestem, quam
Bruntruti fugit, Rubeaci reperit, vel mors potius, quæ
illum peregrè quæsiuerat, in patria inuenit. Nam in
domo paterna (vbi bimestre forsan permansit) lethi-
fera labe contactus est, vt vbi vitam accepit, ibidem vi-
tam deponeret, & ad meliorem patriam cælo iam ma-
turus commigraret. Et ecce cum vis morbi augeret,
generosique spiritus adolescens, intestinis contagij in-
cendijs grauitè se agitari sentiret, non medicorum o-
pem, non consanguineorum manum, non cetera hu-

mani

mani auxilij remedia insanis vociferationibus postu-
lavit, sed id vnum ac sapius astantes monuit & rogavit,
vt se per litteras Parthenijs sodalibus commendarent,
quibus dictis, *tam diu brachijs extensis ante Christum*
cruci suffixum perstitit, & sique dum tandem ex hac mortali,
ad illam immortalem vitam excederet. Qua eius mor-
te qui aderant non solum viuere didicerunt, sed etiam
scriptis ad Bruntrütanos sodales litteris testati sunt,
cum admirabili sua patientia, animi fortitudine, pieta-
teque plane singulari omnes maximopere excitasse per-
mouisseque.

SANCTI ETIAM HOMINES
ALIQUANDO, AD VIRTUTIS
probationem, peste per-
cussi.

CAPVT V.

Ceculta esse & inscrutabilia DEI iudicia,
sæpenumerò sacrarum litterarum testantur
monumenta, hinc pestiferam illam luem,
de qua agimus, non semper grassari in im-
probos & peccatores, sed etiam aliquando, DEO sic
agente, ad accuratam *Virtutis probationem*, in iustos 16. causa
& sanctos homines subsequens declarabit narratio.
Ac primum Simeon Metaphrastes tradit id de S. Eu-